

l'àr. *bâb ad-dîn* (o vulg. *Bâb el-dûin*) 'el portal de la religió, de la doctrina', que a València duplicava el nom malèfic i seria tant o més antic que aquell (més vulgar, més brutal). Ara bé, en l'àrab vulgar de la nostra terra *bab* apareix sovint reduït a *ba*: n'hem donat moltes proves ací en els articles de la B, i en el *DECat.* i el *DCEC / DECH*, en donàrem a prop. de *barbacana* < àr. vg. *bâ l-baqar* 'portal del vacum' per a vitualla dels assetjats. Doncs també aquí la pron. vulgar seria *ba l-dîn*. Vet aquí per què la gent popular, de la llengua nostra, d'aquest *ba l-dîn* en féu el nom *Valldigna* tant a València com a Mallorca, per molt incongruent que sigui un compost de *vall* («a tiro de bala...») per al portal de ciutats murallades en terreny planer. Havia sorgit una fàcil etim. pop. catalanitzant un nom àrab quasi igual.

Ara bé és sabut el luxuriant descabdellament semàntic que el mot *bâb* 'porta' ha rebut en els països mahometans: «chapitre, article, catégorie --- genre, manière, façon», i en particular 'poder, puixança, atribucions': «la Sublim Porta», 'el gran Soldà de Turquia' i la seva potència; '*ala babub*' en mans d'ell, en la seva facultat, '*alâ bâb al-Lâb*' 'en la mà de Déu' (com Déu vulgui, de qualsevol manera) *hada min bâbatik* 'ceci vous va?' I *bâb* degué ser també aplicat als estatges on es fan coses reverides, solemniais.

Arribem, doncs, a la conclusió que a la Valldigna l'aura religiosa no hi fou introduïda pels nostres cristians. Ja degué haver-hi allà en temps dels sarraïns, algun santuari mahometà, si més no, algun grandios marabut, on es dispensarien consells i favors sota capa teològica. *Bâ(b a)l-dîn* la puixança de la religió (la Llum per als uns, les Tenebres per als altres). Contra el *bal-dîn*, la gent morisca continuava anomenant-la a mitja veu: *Baldin*. Raó de més per fundar-hi una gran institució religiosa cristiana, que mirés d'anar colgant sota cendres aquelles memòries, no fos que el vell nom no volgués morir. Amb un canvi, ja ben lleu, el savi recomana que se'n dirà *Valldigna*: quasi igual.

Moral: jo hauria convingut que, en lloc de retre tant de culte al *Justícia de Aragón* i a la música de *las Cantigas*, l'enorme talent de Ribera no hagués estat tan avar del que devia a la seva pàtria, i als estudis del seu passat lingüístic, sense contentar-se de treballar-hi de tard en tard, com franc-tirador, a tiro... de l'Acadèmia, i de la Universitat controlada per Madrid. Prou se n'adonà el vell mestre, en l'elegiaca conferència que a les seves velleses pronuncià i deixà imprimir en *Dis. y Opúsc.* Però no el blasmin massa els erudits i filòlegs valencians que, ara de nou, es mostren tan enlluernats pel poderós reverber d'allò que abominaven els talents de 1936, 1938, 1940 amb aquell cant «de Ponent, ni vent ni gent»...

I aprenguin també els arabistes que, negligint l'estudi de la lingüística aràbiga, segueixen limitant-se a

l'estudi de l'àrab com a llengua d'història i civilització, aclucant els ulls al mossàrab i a l'àrab vulgar. En llurs escassos treballs etimològics, van encara tan esmaperduts com el gran talent i vast saber de Ribera.

¹ 'Muntanya major' i 'muntanya menor'. — ² La forma *Hegib* torna la interpretació un poc dubtosa. El més versemblant, reparant en el precedent *Ageba*, etc., trobo que és amb lleus esmenes: «*b|e-gîb<al> al-kôbra wa e-gîbe<l> as-sogra*» 'la muntanya major i la muntanya menor'. Menys probable «*wba hâgîb al-kobra*» etc. 'el guarda (el company) --- el de la muntanya major i de la menor ---'.

Valldolg, V. *Valldoreix*

δ)x

VALLDONZELLA

Era una antiga riera en el barri de Raval de la vella Barcelona (a la dreta de la Rambla). Veg. Pau Vila, *La Rambla* (en *Miscell. Barcinonensia* IV, n. 11, p. 67): era allà on hi ha el carrer de Valldonzella, que jo, amb altres marrecs, jugant cap a 1911, anomenàvem *də baŋdunzeŋə*.

El nom, però, venia de més enllà, 1147: «en la *Vall Donzella*» (*Cart. St. Cugat*, n. 476); situada en la parr. de Sta. Creu d'Olorda és «la Torre de Sta. Margarida, coneguda fins al S. XVI, algunes vegades ab lo nom de *Casa de Valldonzella la vella*, y moltes més ab lo de *Santa Margarida de Valldonzella*» (*BABL* I, 1303); 1147: «ipsam vallem que vocant *Donzela*» (*Cart. St. Cugat*, n. 426, III, 151); 1202: *Ste. Marie de Valledonzela* (ib. III, 363); 1226: «Ecll. Ste. Marie de *Valle donzella* sita infra terminos ecclesie de Olorda» (*BABL* I, 1308); 1237: *Val donzela* (ib. p. 310); 1291: *Ste. Marie de Valldoncella* (ib. 312).

Després es traslladà diverses vegades més cap a ciutat, la primera ja l'any 1692, i crec que ja el 1674 vivien prop de l'actual carrer de *Valldonzella* (Mas, *BABL* I, 304, 305). En tot cas el nom ja abans hi havia quedat fixat: el Baluard de *Valldonzella* féu bon paper en el setge de 1652 (CCandi *Ci. de Bna.*, 954-5, i 975) quan Madrid i París anaven preparat la gran conxorxa de la Repartició de Catalunya.

ETIM. He sospesat diverses possibilitats. Per ventura compost amb *dozell* nom d'un vegetal? Sigui en el sentit de 'Absinthium Santonicum' (de complicada etimologia, veg. *DECat.* s.v.), sigui amb un procés paral·lel al del nom del poble urgellenc *Lo* (o *La*) *Donzell*, que sembla venir de LOTON-ICELLUM, diminutiu del nom del lledoner. Ben arbitrari. O d'un *CALLO *VALLONICELLA, diminutiu indirecte de VALLIS (cf. fr. *vallon* oc. ant. *valon* «petite vallée») menys arbitrari, però seria una formació ben trontollant: